

Asia: VN/27731/2024

## **Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi**

Ei lausuttavaa

### **Ei lausuttavaa -toteaminen**

Lausunnonantaja ja kokonaiskannanotto

Paremmiin Yhdessä ry pitää EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpanoa lähtökohtaisesti välttämättömänä ja periaatteellisesti tarpeellisena, koska Suomea sitovat suoraan sovellettavat EU-asetukset sekä niitä täydentävät kansalliset täsmennykset. Samalla korostamme, että kansallinen liikkumavara on käytettävä ensisijaisesti perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen, hallinnon laadun sekä järjestelmän tosiasiallisen toimivuuden vahvistamiseen, ei oikeusturvan heikentämiseen.

Esitysluonnos sisältää laajan kokonaisuuden muutoksia useisiin lakeihin, joista keskeisimmät vaikutukset kohdistuvat ulkomaalaislakiin ja vastaanottolakiin.

Esityksen painopiste, kuten maksuttoman oikeudellisen neuvonnan ja oikeusavun rajaaminen, valitusaikojen lyhentäminen, vastaanottopalvelujen rajaaminen/rajoittaminen/peruuttaminen, vastaanoton asiakkaiden tunnistamisen tehostaminen sekä liikkumisvapauden rajoittaminen muodostaa kokonaisuutena merkittävän perus- ja ihmisoikeus ristiriitaisia elementtejä, ellei sääntelyä täsmennetä ja rajata tarkkarajaisesti, toimeenpanoa resursoida riittävästi sekä varmisteta riippumatonta ja vaikuttavaa valvontaa.

Oikeusperusta ja perus- ja ihmisoikeuskehys

Esityksen kansallinen toimeenpano tulee arvioida kokonaisvaltaisesti Suomen perustuslain sekä Suomea sitovien kansainvälisten ja EU-oikeudellisten ihmisoikeusvelvoitteiden valossa. Arvioinnin

lähtökohtana on oltava se, ettei EU-sääntelyn täytäntöönpano johda perusoikeuksien tosiasialliseen kaventumiseen tai oikeussuojan heikentymiseen kansallisella tasolla.

Keskeisiä perustuslain säännöksiä ovat erityisesti yhdenvertaisuus (PL 6 §), henkilökohtainen vapaus ja koskemattomuus (PL 7 §), liikkumisvapaus (PL 9 §), yksityiselämän suoja ja henkilötietojen suoja (PL 10 §), oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon (PL 19 §), oikeusturva ja hyvän hallinnon takeet (PL 21 §) sekä julkisen vallan velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PL 22 §).

Lisäksi kansallisessa toimeenpanossa on johdonmukaisesti ja tosiasiallisesti huomioitava EU:n perusoikeuskirja (erityisesti artikkelit 1 ihmisarvo, 4 kidutuksen kieltä, 7 yksityiselämän suoja, 8 henkilötietojen suoja, 18 oikeus turvapaikkaan, 19 palautuskielto sekä 47 oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin), Euroopan ihmisoikeussopimus (erityisesti artikkelit 3 ja 13), YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (erityisesti lapsen edun ensisijaisuus, artikkeli 3) sekä palautuskielto (non-refoulement) kansainvälisen oikeuden ehdottomana velvoitteena.

Paremminkin Yhdessä ry korostaa, että seuraavat kolme periaatetta on kytkettävä systemaattisesti ja velvoittavasti jokaiseen esityksen yksittäiseen muutoselementtiin ja sen soveltamiseen:

- Oikeusturva ja tehokas muutoksenhaku (PL 21 §; EU-oikeus; EIS): Nopeutetut menettelyt, lyhennetyt määräajat ja rajoitukset oikeudelliseen neuvontaan eivät saa johtaa tilanteisiin, joissa oikeussuojasta tulee tosiasiallisesti näennäistä tai muodollista.
- Ihmisarvoinen vähimmäisturva ja haavoittuvassa asemassa olevien suoja (PL 1 §, 19 § ja 22 §; YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus): Vastaanotto-olosuhteiden ja palvelujen rajoittaminen ei saa johtaa tosiasialliseen kurjistamiseen, syrjäyttämiseen tai tilanteisiin, joissa perusoikeuksien ydin vaarantuu, erityisesti lasten, perheiden ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien osalta.
- Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus (PL 6 §; EU:n perusoikeuskirja): Seulonta-, tunnistamis- ja valvontamenettelyihin liittyy merkittävä riski epäyhdenvertaisille ja valikoiville käytännöille. Nämä riskit on tunnistettava ennakolta ja estettävä selkeällä sääntelyllä, koulutuksella sekä riippumattomalla valvonnalla.

## Seulonta

### Yleiset huomiot seulontamenettelystä

Seulontamenettely voi tukea menettelyjen järjestelmällisyyttä, turvallisuutta ja viranomaistyön selkeyttä. Se ei kuitenkaan saa muodostua ”nopeus edellä” -menettelyksi, jossa yksilöllinen arviointi kaventuu ja haavoittuvuudet jäävät tunnistamatta. Erityinen riski liittyy tilanteisiin, joissa henkilöllä on kokemuksia kidutuksesta, väkivallasta, ihmiskaupasta, vakavista mielenterveyden häiriöistä, raskaudesta, vammaisuudesta tai muista erityisistä tuen tarpeista.

Suosittellemme, että seulonnan yhteyteen rakennetaan yhtenäinen, näyttöön perustuva haavoittuvuuksien arviointimalli, joka sisältää:

- moniammatillisen arvioinnin,
- riittävän ajan ja tulkkauksen,
- sekä selkeän ja velvoittavan ohjauspolun erityispalveluihin.

Ilman näitä rakenteita seulontamenettely lisää virheellisen luokittelun ja myöhempien oikeusturvaloukkausten riskiä.

### **Viranomaiset ja tehtävienjako viranomaisten välillä**

Tehtävienjaon selkeyttäminen on perusteltua, mutta vastuuketjujen tulee olla läpinäkyviä ja jälkikäteisesti todennettavia. On varmistettava, että perus- ja ihmisoikeusvastuu ei "katoa" rajapintoihin. Käytännössä tarvitaan yhtenäiset valtakunnalliset ohjeet ja yhdenmukainen soveltaminen sekä tiedonvaihdon rajaaminen välttämättömään (minimointi).

### **Seulontaviranomaisten toimivaltuudet**

oimivaltuuksien laajentaminen lisää riskiä tosiasiallisista perusoikeusrajoituksista ilman riittäviä takeita. Perusoikeuksiin puuttuvat toimet tulee kytkeä täsmällisiin edellytyksiin, kirjalliseen yksilöpäätökseen ja tehokkaaseen muutoksenhakuun. On varmistettava, ettei toimivaltuuksia käytetä tosiasiallisena säilöönottona ilman säilöönottoa koskevia menettelytakeita.

### **Seulottavan henkilön läsnäolo seulongnassa**

Läsnäolon tulee olla tosiasiallinen oikeus osallistua ja tulla kuulluksi. Ilman ymmärrettävää tulkkausta ja riittävää aikaa riski väärinymmärryksille kasvaa ja heikentää myöhempää menettelyä. On turvattava tulkkaus ja mahdollisuus korjata kirjattuja tietoja ennen niiden käyttöä jatkomenettelyissä, huomioiden erityisesti haavoittuvat henkilöt.

### **Riippumaton perusoikeuksien seurantamekanismi seulontaan ja rajamenettelyyn**

Seurantamekanismin tulee olla aidosti riippumaton, riittävästi resursoitu ja läpinäkyvä. Sen on katettava myös tosiasialliset olosuhteet (tilat, terveydenhuolto, tulkkaus, kohtelu, pääsy oikeusapuun) sekä sisällettävä hakijalle ymmärrettävä, matalan kynnyksen ja turvallinen kantelukanava ilman pelkoa seuraamuksista.

### **Henkilötietojen käsittely**

Henkilötietojen käsittelyssä tulee noudattaa tarkoitussidonnaisuutta, minimointia, säilytysajan rajaamista, informointivelvollisuutta sekä tehokasta ja riippumatonta valvontaa. Käytännössä tarvitaan käyttöoikeusrajaukset, lokitus ja auditoinnit väärinkäytösten ehkäisemiseksi sekä selkokielen informointi.

## **Eurodac-järjestelmä**

### **Eurodac- järjestelmää koskevat muutokset**

Eurodac-muutoksissa riskinä on tietojen laajeneva käyttö tarkoituksiin, joita hakija ei ymmärrä, sekä arkaluonteisen tiedon käsittely. Tarvitaan selkeä kuvaus: mitä kerätään, kuka käsittelee, mihin

tarkoituksiin ja kuinka kauan. Informointia, valvontaa ja oikeussuojakeinoja tietosuojaloukkauksissa on vahvistettava ja käyttö rajattava välttämättömään.

## Kansainvälistä suojelua koskevat menettelyt

### Yleiset huomiot menettelyistä

Menettelyjen tehostaminen ei saa tapahtua oikeusturvan kustannuksella. Ongelmana on kokonaisuus, jossa valitusaikoja lyhennetään ja samanaikaisesti rajoitetaan maksutonta oikeudellista neuvontaa/oikeusapua: se lisää virheiden riskiä, kasvattaa muutoksenhakupainetta ja voi pidentää kokonaiskäsitelyaikoja. Tulkkaus, riittävä aika ja tuki selvityksen antamiseen sekä haavoittuvien varhainen tunnistaminen on varmistettava.

### Menettelyn alkuvaiheet

Alkuvaiheen onnistuminen (tulkkaus, kuuleminen, haavoittuvuuksien tunnistaminen) on ratkaisevaa. Hakijan on ymmärrettävä menettelyn vaiheet ja oikeutensa. Hakemuksen täydentäminen ja virheiden korjaaminen on mahdollistettava ilman kohtuuttomia seuraamuksia.

### Maksuton oikeudellinen neuvonta / oikeusapu hallintomenettelyssä

Hallintovaiheen maksuttoman oikeusavun rajaaminen kaventaa oikeusturvaa erityisesti puhuttelussa. Suosittelemme säilyttämään maksuttoman oikeusavun tai rahoittamaan riippumattoman oikeudellisen neuvonnan vähintään: (1) puhutteluun valmistautumiseen, (2) lapsia koskeviin asioihin, (3) haavoittuviin tilanteisiin ja (4) monimutkaisiin tai salassa pidettävää aineistoa sisältäviin asioihin. Lisäksi puhuttelupöytäkirjan tosiasiallinen tarkastaminen hakijan ymmärtämällä kielellä on turvattava. Päätöksentekijäviranomaisen rooli neuvonnan tuottajana on ongelmallinen riippumattomuuden ja luottamuksen kannalta.

### Poikkeukset oikeuteen oleskella Suomen alueella hakemuksen tutkinnan ajan

Poikkeukset oikeuteen jäädä alueelle eivät saa heikentää palautuskiellon toteutumista tai tehokasta oikeussuojakeinoja. Etenkin tilanteissa, joissa väitetään Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan (kidutuksen tai epäinhimillisen kohtelun kieltä) riskiä, muutoksenhaun tulee lähtökohtaisesti estää täytäntöönpano (suspensiivinen vaikutus), ellei yksilöllisen ja huolellisen arvioinnin perusteella muuta voida perustellusti katsoa.

Säädetään selkeä pääsääntö suspensiivisesta vaikutuksesta 3 artiklan riskiä koskevissa väitteissä. Varmistetaan tehokas ja nopea tuomioistuINVALVONTA tilanteissa, joissa poikkeusta sovelletaan.

### Turvalliset maat

”Turvallisen maan” käsitteen käyttö ei saa johtaa oletusluonteiseen menettelyyn. Yksilöllinen arviointi, mahdollisuus esittää vastanäyttöä sekä riittävä aika ja tuki selvityksen antamiseen ovat välttämättömiä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää vähemmistöihin, sukupuoleen perustuvaan vainoon sekä poliittisiin ja uskonnollisiin syihin liittyviin riskeihin.

Turvataan tosiasiallinen mahdollisuus esittää vastanäyttöä (tulkkaus, neuvonta, määrääjat). Varmistetaan, ettei luettelointi syrjäytä tapauskohtaista maatiedon ja yksilöllisten olosuhteiden arviointia.

## **Muutoksenhaku (valitusajat, valituskiellot ja tuomioistuinten määräajat)**

Oikeusturvan ydin on tehokas muutoksenhaku. Liian tiukat määräajat voivat johtaa oikeussuojan näennäistymiseen, etenkin jos hakijalla ei ole tosiasiallista pääsyä avustajaan, tulkkiin ja asiakirjoihin.

Pidennetään tai joustavoitetaan lyhyimpiä valitusajkoja, jotta ne ovat tosiasiallisesti käytettävissä (työpäivälogiikka, perustellut lisäajat).

Varmistetaan asiakirjojen saanti ja tulkkaukset valitusajan kuluessa sekä avustajan tavoitettavuus.

Rajatuille valituskielloille tulee olla painavat perusteet; muutoin riski perustuslain 21 §:n ja EU:n perusoikeuskirjan 47 artiklan loukkauksille kasvaa.

## **Euroopan unionin kansalaisten kansainvälisen suojelun hakemukset**

EU-kansalaisten hakemuksissa on varmistettava, ettei menettelyyn sisälly oletuksia, jotka estävät yksilöllisen arvioinnin. Vaikka hakemukset ovat harvinaisia, oikeusturvan takeet tulee säilyttää.

Säilytetään yksilöllinen arviointi ja oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon myös poikkeuksellisissa tilanteissa.

## **Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeus**

### **Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta koskeva muutos**

Työnteko-oikeuden rajaaminen kuuden kuukauden odotusajaksi voi lisätä riippuvuutta vastaanottopalveluista ja heikentää toimijuutta, kielitaidon ja työelämävalmiuksien kehittymistä sekä mielenterveyttä. Samalla se voi kasvattaa vastaanoton kokonaiskustannuksia. Vaikutusarviota tulee täsmentää ja pitkissä prosesseissa työnteko mahdollistaa aiemmin, erityisesti kun viive ei johdu hakijasta ja henkilöllisyys on todennettavissa.

## **Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos**

### **Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos**

Pitkään oleskelleiden aseman tulee vahvistaa yhteiskuntaan kiinnittymistä ja oikeusvarmuutta. Oleskeluajan katkeamista koskevissa säännöksissä on käytettävä tapauskohtaista harkintaa ja säädettävä kohtuulliset poikkeusperusteet, jotta kohtuuttomat seuraukset eivät kohdistu jo Suomeen juurtuneisiin erityisesti tilanteissa, joihin he eivät ole voineet vaikuttaa.

## **Vastaanotto**

### **Yleiset huomiot liittyen vastaanottoon**

Vastaanottopalvelujen kehittämisessä on yhdistettävä hallinnon toimivuus hakijan perusoikeuksiin ja arjen toimintakykyyn. Aikarajat ja sanktiot eivät saa johtaa palvelukatkoksiin, väliinpuotoamiseen tai

tosiasialliseen kurjistamiseen. Seuraamukset tulee sitoa aina yksilölliseen harkintaan ja lasten edun arviointiin.

### **Vastaanottopalvelujen saaja ja kesto**

astaanottopalvelujen keston rajaaminen voi toimia vain, jos siirtymät kunnan palveluihin varmistetaan ennakoivasti. Muutoin riskinä on palvelukatko ja väliinpuutoaminen. Tarvitaan menettely, jolla siirto kunnan palveluihin varmistetaan ennen vastaanottopalvelujen päättymistä sekä seuranta, jolla palvelukatkot tunnistetaan ja korjataan nopeasti.

### **Vastaanottopalvelut (tunnistautuminen, vastaanottoraha, tilapäistä suojelua hakevien terveydenhuolto, vastaanottopalveluista perittävien maksujen takautuva perintä)**

Säännöllinen tunnistautuminen voi tukea tavoitettavuutta, mutta velvoite tulee suhteuttaa olosuhteisiin (etäisyydet, liikkumisen esteet, sairaus, raskaus, lapsiperheiden arki, trauma). Tarvitaan luotettavat etävaihtoehdot ja joustot sekä tarvittaessa kulukorvaukset.

Maksukorttisääntelyssä tulee varmistaa tietosuoja, läpinäkyvyys ja arvioida käteisen poissulkemisen vaikutukset arkeen.

Tilapäistä suojelua saavien aikuisten terveydenhuollon kaventaminen on lyhytnäköistä: se voi lisätä hoitovelkaa ja päivystyspainetta sekä heikentää työ- ja toimintakykyä. Vähintään mielenterveyden perustason hoito, pitkäaikaissairauksien hoidon jatkuvuus ja tulkkipalvelut tulee turvata. Takautuva perintä tulee rajata oikeasuhtaiseksi.

### **Vastaanottopalvelujen rajoittaminen ja peruuttaminen (alennettu vastaanottoraha, vastaanottopalvelujen peruuttaminen)**

Rajoittamisen ja peruuttamisen tulee kunnioittaa ihmisarvoa ja turvata vähintään ihmisarvoisen elämän edellytykset. PL 19 §:n mukainen välttämätön toimeentulo ja huolenpito ei saa vaarantua. Rajoitusten tulee olla viimesijaisia, ajallisesti rajattuja ja yksilöllisesti arvioituja, ja niihin tulee liittää selkeä oikeussuojakeino. Lapsiperheiden ja muiden haavoittuvien osalta ensisijaisesti lievemmät keinot.

### **Liikkumisvapauden rajoittaminen (maantieteellinen kohdentaminen, liikkumisvapauden rajoittaminen)**

Liikkumisvapauden rajoitukset ovat merkittäviä perusoikeuspuuttumisia, joiden tulee olla välttämättömiä, täsmällisiä ja oikeasuhtaisia. Rajoitusten ei tule muodostua tosiasialliseksi vapaudenmenetykseksi ilman säilöönoton takeita. Päätösten tulee olla valituskelpoisia, niille enimmäiskestot ja velvollisuus uudelleenarviointiin. Vaikutukset perhe-elämään, terveyteen ja lasten koulunkäyntiin on arvioitava huolellisesti

### **Ehdotuksen vaikutukset ihmiskaupan uhriin**

Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen edellyttää aikaa, luottamusta ja erityisosaamista. Menettelyjen nopeuttaminen ja sanktioihin perustuva seuraamuslogiikka voivat käytännössä heikentää uhrien mahdollisuuksia tulla tunnistetuksi ja päästä avun piiriin. Suosittelemme, että uhrit ja uhriksi joutumisen riskissä olevat rajataan rajoitusten ja seuraamusten ulkopuolelle aina, kun siihen on perusteltu syy, ja ohjaus auttamisjärjestelmään varmistetaan selkeillä menettelyillä ja riittävällä resursoinnilla.

### **Ilman huoltajaa olevien lasten edustajajärjestelmä**

## **Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, vastaanottolaki**

Kannatamme lapsen edun vahvistamista kaikissa menettelyissä sekä edustajajärjestelmän jatkuvuuden ja toimivuuden turvaamista. UAM-tilanteet edellyttävät moniammatillisia arviointikäytäntöjä, joissa huomioidaan lapsen ikä ja kehitystaso, mahdolliset traumaattiset kokemukset sekä yksilöllinen tuen tarve. Lapsia koskevissa velvoitteissa ja laiminlyönneissä tulee ensisijaisesti käyttää tukitoimia seuraamusten sijaan. Lapsen oikeus koulunkäyntiin on turvattava tosiasiallisesti myös vastaanoton aikana, mukaan lukien 17 vuotta täyttäneet nuoret.

## **Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, kotoutumislaki**

Edustajan riippumattomuus ja esteettömyys tulee varmistaa: oikeudellinen edunvalvonta ei saa sekoittua vastaanottokeskuksen arjen ohjaukseen tai muihin intresseihin. Tarvitaan selkeät esteellisyys- ja riippumattomuusvaatimukset sekä valvontamekanismi, ja edustajalle tosiasiallinen mahdollisuus tavata lasta ja osallistua menettelyihin (tulkkaus ja matkakulut huomioiden). Kotoutumista koskevissa kytkennöissä on varmistettava, ettei lapsen palvelut ja tuki katkea siirtymissä. Edustajuuden ja palveluohjauksen tulee muodostaa saumaton ketju, jossa vastuut ovat selkeät ja tiedonkulku toimii kunnan/hyvinvointialueen ja vastaanoton välillä.

## **Terveydenhuoltolaki**

### **Terveydenhuoltolakiin ehdotettu muutos**

Hyvinvointialueiden/HUS-yhtymän ja Maahanmuuttoviraston vastuiden selkeyttäminen on perusteltua ja voi parantaa hoidon jatkuvuutta. Jotta muutos toteutuu yhdenvertaisesti koko maassa, korvausmallin tulee olla ennakoitava ja kattaa todelliset kustannukset, mukaan lukien mielenterveys- ja traumapalvelut sekä tulkkauksen järjestäminen. On huolehdittava, ettei terveydenhuollon kaventaminen tilapäistä suojelua saaville aikuisille johda hoitovelan kasvuun tai päivystyksen kuormittumiseen.

## **Muut muutokset**

### **Sellaiset muita muutoksia koskevat huomiot, jotka eivät liity edellä esitettyihin teemoihin**

Toimeenpanon onnistuminen edellyttää riittävää resursointia ja huolellista vaikutusten arviointia. Suosittelemme: (1) selkeitä valtakunnallisia ohjeita ja koulutusta viranomaisille, (2) tulkkaus- ja neuvontakapasiteetin turvaamista koko ketjussa, (3) systemaattista seurantajärjestelmää (oikeusturva, saavutettavuus, kustannusvaikutukset, kotoutumisen indikaattorit) sekä (4) säännöllistä rakenteellista vuoropuhelua kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen kanssa.

Esityksen tavoitteet ovat saavutettavissa vain, jos oikeusturvaa ei heikennetä, vastaanoton rajoitukset eivät johda tosiasialliseen kurjistamiseen, liikkumisvapauden rajoitukset sidotaan yksilölliseen ja valituskelpoiseen päätökseen ja riippumaton perusoikeusseuranta toteutetaan aidosti vaikuttavana ja resursoituna. Pyydämme, että esitysluonnosta muutetaan edellä esitetyn tavoin ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle.

## **Esitystä koskevat muut huomiot**

### **Koko esitystä koskevat yleiset huomiot**

Yhteenvedo muissa lausunnoissa esiin nostetuista riskeistä ja meidän keskeiset suositukset:

Useissa asiantuntijalausunnoissa on nostettu esiin samansuuntaisia huolenaiheita, kuten oikeusavun ja oikeusturvan heikentyminen (Oikeuspalveluvirasto), menettelyihin liittyvät käytännön oikeusturvariskit (Helsingin hallinto-oikeus), ihmisoikeus- ja arvoperustan vahvistamisen tarve (Kirkkohallitus) sekä uhrien ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojeleminen (Rikosuhripäivystys). Paremminkin Yhdessä ry pitää olennaisena, että lainsäädäntöä muokataan jo valmisteluvaiheessa siten, ettei toimeenpanovaiheessa synny ennakoitavia perusoikeusloukkauksia tai myöhemmin korjattavaa ”korjausvelkaa”.

- Varmistetaan riippumaton ja riittävästi resursoitu perusoikeuksien seurantamekanismi seulontaan ja rajamenettelyyn; luodaan myös matalan kynnyksen kantelukanava hakijoille.
- Pidetään hallintovaiheen oikeudellinen tuki tosiasiallisena: säilytetään maksuton oikeusapu tai rahoitetaan riippumaton, laadukas oikeudellinen neuvonta erityisesti puhutteluun valmistautumisessa ja haavoittuvissa tilanteissa.
- Kytetään kaikki velvoitteet ja seuraamukset yksilölliseen harkintaan ja suhteellisuusarvioon; lasten ja muiden haavoittuvien osalta käytetään ensisijaisesti tukitoimia, ei sanktioita.
- Turvataan perustuslain 19 §:n mukainen välttämätön toimeentulo ja huolenpito kaikissa tilanteissa; vastaanottopalveluja ei tule rajoittaa tavalla, joka voi johtaa tosiasialliseen ihmisarvoisen elämän edellytysten menetykseen.
- Liikkumisvapauden rajoituksissa varmistetaan, ettei toimi muodostu tosiasialliseksi vapaudenmenetykseksi ilman säilöönottoa koskevia takeita; päätöksistä tulee voida valittaa tehokkaasti.
- Henkilötietojen käsittelyssä (ml. Eurodac ja maksukorttijärjestelyt) noudatetaan tietosuojaperiaatteita (tarkoitussidonnaisuus, minimointi, läpinäkyvyys, tehokas valvonta).
- Työnteko-oikeuden rajaamisessa arvioidaan vaikutukset toimeentuloon, hyvinvointiin ja vastaanoton kustannuksiin; pitkissä prosesseissa mahdollistetaan työnteko-aikaisemmin.
- Pitkään oleskelleiden direktiivimuutoksessa varmistetaan kohtuulliset poikkeusperusteet oleskeluajan katkeamiseen tilanteissa, joihin henkilö ei ole voinut vaikuttaa.
- Varmistetaan alaikäisten (erityisesti 17 vuotta täyttäneiden) tosiasiallinen oikeus koulunkäyntiin myös vastaanoton aikana.
- Toimeenpano resursoidaan: tulkkaus, trauma- ja lapsiystävälliset menettelyt, koulutus, sekä vaikutusarviointi ja seuranta.

Sibomana Emmanuel  
Paremminkin Yhdessä ry

